

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Ceny energie a energetické náklady

(COM(2014) 21 final)

(2014/C 424/10)

Zpravodaj: **pan Adams**

Dne 15. ledna 2014 se Evropská komise, v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Ceny energie a energetické náklady

COM(2014) 21 final.

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 21. května 2014.

Na 499. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 4. a 5. června 2014 (jednání dne 4. června), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 140 hlasy pro, 10 hlasů bylo proti a 13 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1. Ceny energií jako celku nyní dosáhly historických úrovní a pravděpodobně je budou dále překračovat. Mnoho spotřebitelů z řad domácností po celé EU to vnímá jako vážný zásah do svých rozpočtů, průmysloví spotřebitelé jsou často postiženi podobným způsobem. Sdělení upozorňuje, že je nutné, aby občanská společnost lépe chápala to, jak může složení cen energií uvést do souladu naše cíle v oblasti klimatu s našimi potřebami energetického zabezpečení. Bez tohoto pochopení nelze počítat ani s politickou vůlí, ani se souhlasem spotřebitelů.

1.2. Ceny energií mohou představovat významný faktor konkurenceschopnosti pro průmysl. Ekonomická analýza konkurenceschopnosti průmyslu by se však neměla omezovat na ceny energií. Měly by být zohledněny také další klíčové faktory, jako je energetická náročnost, podíl energetických nákladů na celkových výrobních nákladech a na ziskovém rozpětí. Je důležité, aby omezování změny klimatu bylo globálně soudržné. Vedoucí postavení Evropy s sebou může nést riziko v podobě nekonkurenceschopnosti, relokace průmyslu a vývozu emisí CO₂.

1.3. Energetická účinnost, obnovitelná energie a jiné domácí zdroje energie – to vše jsou způsoby, kterými lze zvýšit bezpečnost dodávek, ovšem u každého z nich figurují faktory nákladovosti, rizika, environmentálního dopadu a společenské přijatelnosti. Jelikož se národní přístupy a postoje liší, je pro určení přijatelného energetického mixu v jednotlivých členských státech zapotřebí transparentní analýzy nákladů a přepracování a lepší koordinace podpůrných nástrojů (jako výkupních předpisů a cen). Stejně důležitá je i spolupráce se sousedními zeměmi.

1.4. Je nutné zajistit schopnost průmyslu adaptovat se v budoucnu, tak jako se mu to dařilo v minulosti, a podepřít kapacitu odvětví energetiky, zejména k provádění nezbytných investic do energetického systému. K tomu bude zapotřebí rozhodných vládních závazků, které musejí být konzistentní s evropským vnitřním trhem s energií (IEM).

1.5. IEM se musí dokončit, ale aby se mohl plně rozvinout jeho potenciál, je třeba jej podpořit vhodnými tržními nástroji, skutečnou koordinací národních energetických politik na unijní úrovni a jasným společným směřováním. Základním předpokladem je obnovený důraz na transparentní a přesné údaje. Je třeba zohlednit zvláštní situaci v příslušných členských státech, například otázku stávajících 'energetických ostrovů', a při posuzování cen by se mělo přihlídnout k tomu, že bez rozvinuté infrastruktury, jež vyžaduje značné investice, nebude možné společný vnitřní trh s energií dokončit a jednotlivé státy nebudou moci využívat jeho výhod.

1.6. Nezbytností je optimalizace nákladů pomocí užší koordinace a solidarity v EU, neboť páky v energetické politice zůstávají nadále pod přímou kontrolou členských států. Tato koordinace byla v minulosti slabá; je zapotřebí změnit přístup. Zásadní je rovněž solidarita členských států tváří v tvář narůstající nejistotě, ale i zvýšený důraz na další společný výzkum a vývoj, jejichž cílem je řešení problémů patrných v oblasti výroby energie a v energetickém dodavatelském řetězci.

1.7. S rozvojem uzlů zkapalněného plynu mezi skupinami členských států může dojít k optimalizaci a snížení nákladů tím, že se přispěje k oddělení cen ropy a plynu a zvýší se flexibilita pro zařízení na výrobu energie.

1.8. Pro zvýšení koordinace vyzývá EHSV k akci a přímé podpoře rozsáhlého programu, jehož součástí je dialog o energetice na evropské úrovni. To by se mělo týkat spotřebitelů energie z řad domácností i podniků a komerčních a institucionálních subjektů v energetickém řetězci, jakož i místních, regionálních a celostátních orgánů.

1.9. Tento inkluzivní, reprezentativní, nezávislý a transparentní evropský energetický dialog (EED) by měl rovněž tvořit základ nového postupu řízení navrhovaného Komisí se záměrem dosáhnout cílů v oblasti energetiky a klimatu obsažených v rámcovém balíčku pro rok 2030.

2. Úvod a souvislosti

2.1. Již několik let ceny energií, zejména elektřiny, pro domácnosti i průmyslové spotřebitele roste nad rámec inflace. Jde o zásah do rozpočtů domácností po celé Evropě a v některých členských státech došlo ke značnému nárůstu energetické chudoby. Negativně ovlivněna byla také konkurenceschopnost některých průmyslových odvětví, zejména těch s vysokými energetickými nároky. Reakcí průmyslu na vysoké ceny bylo v minulosti často zvýšení energetické účinnosti a specializace na výrobu o vysoké přidané hodnotě, ovšem lze argumentovat, že prostor pro toto se zmenšuje. Hospodářský pokles vyvolal další tlaky a pro většinu spotřebitelů náklady dál rostou, a to navzdory zvýšení energetické účinnosti a snižování spotřeby.

2.2. Součástí balíčku, který Evropská komise předložila v lednu 2014, jsou dvě hlavní zprávy týkající se přímo cen a nákladů. Jednou z nich je pracovní dokument útvarů Komise o cenách energie a energetických nákladech, druhou zpráva o hospodářském vývoji evropské energetiky. Tento balíček stanovuje cíle v oblasti energetiky a klimatu do roku 2030 a navrhuje zkombinovat ochranu klimatu, zachování konkurenceschopnosti průmyslu a poskytování cenově dostupné energie občanům. K tomu bude zapotřebí obecné chápání, uznání a sdílení konkrétních hospodářských, sociálních a environmentálních přínosů plynoucích ze snižování emisí a z ekologizace hospodářství. Balíček implicitně obsahuje uznání toho, že veřejná podpora bude životně důležitá a že bude nutné zaujmout realističtější přístup k výzvám, zejména finančním. Komise argumentuje, že tyto cíle vysílají silný signál trhu a stimulují soukromé investice do nových produktů a elektrických sítí či nízkouhlíkových technologií⁽¹⁾.

2.3. Sdělení o cenách energie a energetických nákladech, které je předmětem tohoto stanoviska, uvádí, stejně jako IEA⁽²⁾, že kombinace cen světového trhu, nezbytných plošných investic do infrastruktury a energetické účinnosti spolu s daněmi souvisejícími s klimatem způsobí, že se ceny energií budou dále držet na současných historicky vysokých hodnotách. Nejenže to může mít vážný dopad na spotřebitele, ale kvůli současné velkoobchodní ceně elektrické energie nebude toto odvětví rovněž moci provádět investice, které jsou nutné z důvodu výměny zastarávajících statků i k řešení změny klimatu. Toto stanovisko se zaměřuje na možnou reakci občanské společnosti a na to, do jaké míry je možné vyslat trhům jasný signál a vyvolat politickou odezvu, aby bylo možné dosáhnout cílů této politiky.

⁽¹⁾ Úvod: http://ec.europa.eu/energy/2030_en.htm

⁽²⁾ Světový energetický výhled, IEA, 2013.

3. Shrnutí sdělení Komise

3.1. Během pěti let následujících po roce 2008 došlo v Evropě k růstu maloobchodních cen energií – v některých členských státech dost razantnímu –, a to navzdory relativně stabilním velkoobchodním cenám elektřiny a stabilním velkoobchodním cenám plynu. Dopad na domácnosti i průmyslové spotřebitele, zejména během hospodářského poklesu, byl značný a pravděpodobně potrvá. Rovněž panují značné rozdíly mezi členskými státy – někteří spotřebitelé platí o 250–400 % více než ostatní. Tento růst cen byl z velké části způsoben nárůstem přenosových a distribučních nákladů a zvýšením daní a poplatků. Cena primární energie je však i nadále tím nejvýraznějším faktorem struktury ceny.

3.2. Vlády EU musejí vnitřní trh s energiemi dokončit v roce 2014. Liberalizace trhu podnítky investice a hospodářskou soutěž a zvýší účinnost v několika oblastech, což může přinést užitek v podobě nižších cen. Spotřebitelé a průmysl (zejména malé a střední podniky) mohou snížit své výdaje přechodem k levnějšímu poskytovateli energie, je-li takových poskytovatelů větší počet.

3.3. Vlády EU rovněž musejí dále rozvíjet energetickou infrastrukturu, diverzifikovat dodávky energií a zásobovací trasy a zastávat jednotný postoj při jednání s hlavními partnery v oblasti energetiky.

3.4. Členské státy by měly rovněž zajistit, že se politiky v oblasti energetiky financovaných koncovými uživateli a daňovými poplatníky realizují nákladově co nejefektivnějším způsobem a podle osvědčených postupů.

3.5. EU a vlády členských zemí musejí vyvinout větší úsilí ve snaze porovnat síťové náklady a postupy. Sblížení evropských síťových postupů má potenciál zlepšit účinnost a snížit prvek ceny, který tvoří síťové náklady.

3.6. Domácnosti i průmysl mohou do určité míry udržovat náklady na energie na nízké úrovni zvyšováním energetické účinnosti. Dobrovolná opatření ze strany spotřebitelů, jejichž cílem je upravit objem či načasování vlastní spotřeby energie (reakce na poptávku), a inovativní energetické technologie mohou pomoci šetřit energii i peníze.

3.7. EU musí pokračovat ve svých snahách v oblasti energetických subvencí a vývozních omezení spolu s mezinárodními partnery a pomocí fiskálních transferů a snížením daní a poplatků přispět k ochraně určitých průmyslových spotřebitelů.

3.8. Komise v podstatě argumentuje pro dokončení jednotného trhu s energií v EU a navrhuje, aby domácnosti i průmysl přijaly opatření ke zvýšení své energetické účinnosti, uplatňovaly reakci na poptávku a další novátorské technologie a inovace s cílem šetřit energii a peníze. Členské státy by rovněž měly výrazně modernizovat přenos a distribuci. Upozorňuje se na to, že růst v oblasti výroby energie z obnovitelných zdrojů může mít přímý dopad na zvýšení energetické bezpečnosti. Uznává se, že v oblasti energetické chudoby domácností v některých členských státech je třeba zakročit, především pomocí opatření sociální politiky. Pokud by mělo dojít k očekávané situaci klesající konkurenceschopnosti v oblasti energie pro průmysl, mohla by se řešit především prostřednictvím WTO, a to minimalizací dotací do energetiky poskytovaných konkurenčními zeměmi, ale i jinými fiskálními transfery.

4. Obecné připomínky

4.1. Strategická odpověď, již Komise navrhuje, obsahuje tři životně důležité aspekty. Bez ohledu na dokončení vnitřního trhu s energií, lze vůbec vytvořit silné argumenty pro trvalý či posílený přístup k 'zelené' ekonomice, jak byl zdůrazňován v rámci (politiky pro klima a energetiku) do roku 2030, a co by to znamenalo pro ceny energií a energetické náklady? Za druhé, lze účinným sociálním dialogem přesvědčit občanskou společnost, že takový přístup je platný a přijatelný? Za třetí, bude možné trh stimulovat k vytváření soukromých investic v Evropě do nových produktových a elektrických sítí a nízkouhlíkových technologií?

4.2. Z hlediska hodnoty je energie jako celek, ve svých různých formách, jednoduše nejvíce obchodovanou globální komoditou. Díky ústřední roli energetiky v hospodářském rozvoji je jisté, že výzkum, průzkum, vývoj a výroba a přenos energie bude v dohledné budoucnosti vyžadovat masivní investice. To se rovněž týká nedávno zdůrazněné nutnosti disponovat zabezpečenými dodávkami energie. Obvykle to charakterizuje věta 'Světla musí zůstat rozsvícená', přičemž světlem se míní nezastupitelná role energetiky v moderní společnosti. Je nutné uznat, že další cíle v energetické politice, ať již na národní či unijní úrovni, se budou nyní pravděpodobně odvíjet od zabezpečení dodávek, což je faktor, který by měl ve sdělení zastávat větší význam a jehož zajištění může znamenat další náklady.

4.3. Mají-li se vyrovnat krátkodobé až střednědobé náklady na přechod na nízkouhlíkovou výrobu energie, musí se na celosvětové úrovni zároveň nadále uznávat a opětovně zdůrazňovat rovněž řada významných faktorů.

- Výroba energie má značný environmentální dopad na naši planetu i na nás, a to zejména v podobě změny klimatu, ale i negativních zdravotních vlivů.
- 82 % naší současné globální energetické poptávky uspokojují fosilní paliva – z dlouhodobého hlediska omezený zdroj.
- Předpokládané omezení dostupnosti zdroje (ropný zlom atd.) není kvůli novým průzkumům či vývoji nových těžebních postupů tolik na pořadu dne. Tržní tlaky na využívání zdrojů nekonvenčních fosilních paliv budou značné.
- Využití pouhé třetiny známých zdrojů fosilních paliv je více než postačující k tomu, aby se planeta dostala nad úroveň 450 ppm skleníkových plynů (tj. 2 °C), a přesto do nových průzkumů a těžebních postupů dále proudí obrovské investiční prostředky⁽³⁾.

Je nevyhnutelně nutné dosáhnout energetického přechodu z fosilních paliv. Rychlost přechodu je zásadní – musí být dostatečná, aby bylo možné předejít extrémním klimatickým dopadům a zároveň udržet stabilní hospodářské a sociální struktury. Kritický význam bude mít spojené globální úsilí. Udržení hospodářské kapacity EU nutné k tomu, aby EU přispěla k tomu přechodu, bude nezbytné. Je důležité, aby omezování změny klimatu bylo globálně soudržné. Vedoucí postavení Evropy s sebou může nést riziko v podobě nekonkurenceschopnosti, relokace průmyslu a vývozu emisí CO₂.

4.4. Dnes je jasné, že trhům samým se často nedaří řešit sociální a environmentální otázky – není to jejich úkol. EHSV je přesvědčen, že ač jsou trhy často úspěšné v plnění krátkodobých cílů v oblasti nákladů a efektivity, je třeba je pomocí účinných tržních nástrojů transformovat, aby byly schopné plnit sociální priority⁽⁴⁾. K tomu je zapotřebí řádná regulace, podpora a angažovanost občanské společnosti a vypracování nezlomného závazku k sociální odpovědnosti podniků.

4.5. Pokud společnost nepochopí dilema, před nímž stojí EU i celý svět, nelze očekávat ani politickou vůli, ani souhlas spotřebitelů. Ceny se vši pravděpodobností dále porostou. Proti tomu budou spotřebitelé nadále silně protestovat. Problémem je snížení politických a sociálních dopadů.

4.6. EHSV je přesvědčen, že nejúčinnější cestou je plně angažovat evropské spotřebitele energie – domácnosti i podniky – a obchodní a institucionální subjekty v energetickém řetězci do aktivního, tvůrčího dialogu o těchto otázkách, který povede k akci.

⁽³⁾ *The Burning Question*, Mike Berners Lee, Greystone Books, 2013.

⁽⁴⁾ Úř. věst. C 226, 16.7.2014, s. 1–9.

4.7. Ve sdělení je důkazů o tomto přístupu jen poskrovnu. Přestože o 'trzích' se zmiňuje 41 krát, jsou zde celkem jen tři nevýznamné zmínky o 'zapojení', 'občanech', 'dialogu' či 'konzultaci'. Podobnou strukturu nalezneme též v dokumentu o politickém rámci 2020–2030.

4.8. Pro toto téma je naprosto zásadní konzistentnost a činy. Rámcový dokument z roku 2011 s názvem Energetický plán do roku 2050 tento bod zohlednil a rozpracoval v odstavci 3.4 s názvem 'Zapojení veřejnosti je rozhodující', ovšem učiněno v této věci bylo jen velmi málo.

4.9. EHSV proto vyzývá orgány EU a členské státy, aby naléhavě přijaly rámec pro evropský energetický dialog, který Výbor přijal v roce 2013 ve svém stanovisku 'Potřeby a způsoby zapojení veřejnosti v oblasti energetické politiky' ⁽⁵⁾, a jednaly podle něj. Takový dialog by hrál formativní úlohu při stanovování a udržování celounijního rámce řízení ke splnění cílů v oblasti energetiky a klimatu.

4.10. Takový proces by měl klást důraz na:

- mnohem větší míru transparentnosti, pevné regulace a řízení na všech úrovních;
- větší míru pochopení a důvěry ze strany občanů/spotřebitelů ve fungování trhu s energií pomocí vhodné osvěty a poradenství;
- větší zapojení veřejnosti do určování energetického mixu na národní i unijní úrovni;
- flexibilitu členských států co do volby politik, které jsou nejlépe uzpůsobené vnitrostátnímu energetickému mixu a preferencím, současně s činností usilující o konvergenci na unijní úrovni;
- plnění národních cílů (emise skleníkových plynů, obnovitelné zdroje a energetická účinnost) v kontextu integrace trhu.

4.11. Rozdíly v cenách energie napříč EU byly zaznamenány již dříve. Ačkoli určitou roli hraje variabilita výrobních nákladů a nákladů na dodávky, široká plejáda uložených daní a poplatků za energii k tomu vydatně přispívá. Ve všech členských státech tvoří energetické daně značnou část vládních příjmů, a i když se vynechá zdanění ropy, je velkým problémem nalézt jiné zdroje příjmů nahrazující jakékoli snížení daní ⁽⁶⁾.

4.12. Je však nutné poznamenat, že u některých druhů energie bylo vysoké zdanění nakonec akceptováno, ač zdráhavě. V EU tvoří daně z ropy přes 55 % ceny a například v USA 14 % a v Japonsku 41 %.

4.13. Je třeba zohlednit zvláštní situaci v příslušných členských státech, například otázku stávajících 'energetických ostrovů', a při posuzování cen by se mělo přihlídnout k tomu, že bez rozvinuté infrastruktury, jež vyžaduje značné investice, nebude možné společný vnitřní trh s energií dokončit a jednotlivé státy nebudou moci využívat jeho výhod.

5. Konkrétní připomínky

5.1. Vnitřní trh s energií je zvláště problematický, protože bezpečnost dodávek energie je zásadním národním zájmem, který navzdory pokroku při jeho dosahování stále zůstává pod přímou kontrolou či vlivem státu. Faktor zdrojů a technické a zeměpisné faktory rovněž přispívají k problémům s dotvořením trhu například ve srovnání s mnoha kategoriemi spotřebního zboží.

5.1.1. Cíl dokončení jednotného trhu s elektřinou a plynem stanovený ve třetím energetickém balíčku z roku 2009 splněn nebude. Ukázalo se, že hlavní aspekty liberalizace energetiky je obtížné realizovat. Dosažení výhod plynoucích z integrace trhu se setkala s odporem vlád, podniků i společnosti. V některých členských státech panuje přesvědčení, že komplexní změny způsobů výroby, distribuce a spotřeby mohou mít nepříjemné důsledky.

⁽⁵⁾ Úř. věst. C 161, 6.6.2013, s. 1–7.

⁽⁶⁾ Energy Policy and Energy Taxation in the EU

(Energetická politika a zdanění energie v EU): IREF Europe http://www.irefeurope.org/en/sites/default/files/Energy_policy_EU.pdf

5.1.2. Ačkoli ve střední a západní Evropě obecně dochází ke konvergenci velkoobchodních cen, maloobchodní ceny se kvůli tomu, že členské státy uplatňují různé národní režimy podpory investic v energetice, a tomu, že se realizují odlišné vnitrostátní politiky týkající se způsobu přenesení těchto podpůrných nákladů na koncové spotřebitele, neshodují. V důsledku toho dochází k rozvoji 'mělkého' trhu s elektřinou, který pouze optimalizuje využívání stávajícího evropského systému. To je však nedostatečné, neboť je zapotřebí 'hlubokého' trhu, jenž by stimuloval optimální investice v evropském měřítku, umožňoval jejich realizaci a zajišťoval jejich nákladovou efektivnost. Zásadně důležité je například přepracování a lepší koordinace podpůrných nástrojů (jako výkupních předpisů a cen).

5.1.3. K tomu je zapotřebí vyšší propustnost trhu a stanovení cen na úrovni uzlů, zejména u plynu. V některých členských státech sice došlo k vytvoření trhů s plynem, ale nejsou dost propustné na to, aby mohly být životaschopnou alternativou k – expanzivnímu – indexování podle ceny surové ropy a nabízet tržní určení cen. Je tudíž naprosto nutné rozvíjet regionální uzly plynu a zvyšovat jejich vzájemnou propojenost, pokud jde o přenosovou kapacitu, smluvní ujednání a přístup k trhu, zejména flexibilní tranše dodávek. Pokud je výrobcům elektřiny umožněn přístup na trhy s plynem, získávají větší flexibilitu k optimalizaci výrobních období. Mohou se vyhnout výrobě v období ztrát a zachovat konkurenceschopnost elektráren, čímž zredukuje přenos nepokrytých nákladů na spotřebitele.

5.1.4. Stále panuje nejistota ohledně podrobného složení cen energií napříč členskými státy. Podrobný průzkum, který provádí Komise a jehož účelem je zprůhlednění struktury cen energií a míry a dopadu energetických dotací, je zásadně důležitý pro vytvoření základu pro nastolení stejných podmínek pro výrobu a stanovení cen energie. Je nutné průběžně získávat údaje o cenách energie a energetických nákladech na úrovni elektráren, aby bylo možné zvýšit transparentnost provozních podmínek, s nimiž pracuje průmysl, ale rovněž aby bylo možné stavět politiku na spolehlivých datech. Prvním krokem k zajištění nákladově efektivní volby politické strategie je nutné zajištění transparentnosti a smysluplné politické diskuse s veřejností. To se rovněž týká struktury hladin ziskovosti dodavatelů energie. Absence příslušných statistik může podkopat důvěryhodnost rozhodnutí, která jsou prezentována jako průkazná. Takové statistiky by se měly zpřístupnit na každé úrovni správy.

5.1.5. Pro snížení intenzity využívání energie může průmysl provádět investice a v minulosti tak i činil. Tyto investice však vyžadují přijatelnou návratnost a mají tendenci se s časem prodražovat.

5.1.6. V minulosti přispívala EU i členské státy k ochraně zranitelných odvětví směsicí bezplatného přidělování, výjimek z povinnosti platit daně či poplatky a v omezeném počtu případů i kompenzací. Vzhledem k tomu, že se propastný rozdíl mezi náklady na politiku v oblasti klimatu na straně EU a některých jejích hlavních obchodních partnerů v dohledné době nesníží, měla by Evropská komise posoudit platný rámec a prozkoumat nové přístupy slučitelnější s vnitřním trhem tak, aby mohla řešit problém zranitelných odvětví.

5.1.7. Jelikož je bezpečnost dodávek klíčovým státním zájmem, budou vlády akceptovat případné náklady navíc pro zajištění dodávek. Protože je pro členské státy kvůli vlastní suverenitě obtížné dohodnout se na uspokojivém procesu správy na úrovni EU, vede to k tomu, že jsou ochotny tolerovat strukturu trhu, která nedosahuje optimálních standardů. V situacích energetické nejistoty je však pro zajištění trvalých dodávek naprosto nutná solidarita.

5.1.8. Celkově vzato neexistuje skoro žádný náznak, že v rámci takto výrazně odlišných vnitrostátních energetických politik prosazovaných členskými státy bude uznána nutnost hlubší integrace na unijní úrovni. To podkopává vnitřní trh s energií a vysílá matoucí investiční signály. EHSV je přesvědčen, že je zapotřebí učinit rozhodující krok k vytvoření skutečného Evropského energetického společenství pro koordinaci národních strategií, zejména kvůli zabezpečení dodávek energie do EU za co nejnižší cenu.

5.2. Ekologizace hospodářství

5.2.1. Přejít k udržitelnějšímu hospodářství účinně využívajícímu zdroje je v zásadě solidně založen. Rychlost a efektivnost tohoto přechodu v praxi negativně ovlivnil hospodářský pokles, globální konkurence a neschopnost členských států dohodnout se na prioritách ⁽⁷⁾.

⁽⁷⁾ Úř. věst. C 271, 19.9.2013, s. 18–22.

5.2.2. Politická prohlášení o ekologizaci hospodářství často vyjadřují oddanost unijnímu cíli udržitelného rozvoje, avšak nepřipouštějí ani rozsah hospodářských a společenských změn, jež by z ní vyplývaly, ani strukturální překážky.

5.2.3. Tento cíl je často dezinterpretován jako 'ozelenění' současných hospodářských činností, např. nízkouhlíkové technologie, a udržování naděje, že to vyvolá větší růst a vznikne více pracovních míst. Nicméně ekologizace hospodářství vyžaduje mnohem hlubší transformaci výrobních i spotřebních vzorců – a životního stylu –, než by bylo společensky přijatelné během jedné dekády. Prakticky všechny hospodářské činnosti by musely projít transformací. Míra růstu a vzniku pracovních míst je během období přechodu od tradičního hospodářského vzorce k ekologickému nejistá. Tento proces by měl mít podporu v podobě koordinovaného postupu v oblasti výzkumu a vývoje.

5.2.4. Překážky bránící rychlé, účinné a řádné ekologizaci hospodářství byly obdobným způsobem drasticky bagatelizovány. Stanovení cen hraje roli např. v následujících otázkách:

- neochota hospodářských odvětví (vlastní zájmy) a tím i politiků;
- výhody stávajících technologií spočívající v již splacených infrastrukturách;
- absence účinného systému stanovení cen za povolenky na emise uhlíku
- účinná regulace ekologických prohlášení;
- technologie a politické riziko nových nízkouhlíkových technologií;
- ztráta pracovních míst a možná neochota requalifikovat zaměstnance;
- otázky průmyslové transformace a jejich sociální dopady;
- otázky financování v kontextu malého (či záporného) hospodářského růstu a rozpočtové konsolidace;
- silná mezinárodní konkurence;
- pro nízkouhlíkové hospodářství je nutný pevný sociální a politický konsenzus, rozsáhlé soukromé i veřejné investice podložené snadným přístupem k financování a jasnou strategickou vizí, v podstatě plánované 'zelené' hospodářství.

5.2.5. Avšak k ekologizaci hospodářství bude muset dojít. Jde o značný rozsah a vysokou náročnost, ovšem máme-li zajistit udržitelnou budoucnost, není jiné alternativy. K dosažení tohoto cíle bude potřeba nastavit takové tempo, v němž bude zohledněna rovnováha mezi politickou kredibilitou, ekonomickou silou, stabilními sociálními systémy a volbou občanů. Tyto předpoklady se však nedaří plnit, zejména pokud jde o zapojení veřejnosti do řešení těchto překážek. Je rovněž pravdou, že z tohoto procesu mohou vzejít jasné přínosy, jako je rozvoj vedoucího postavení na trhu v oblasti udržitelné a nízkouhlíkové energetiky. EU velmi pokročila při zavádění nízkouhlíkové elektřiny do různých forem tepelné substituce a má rovněž rozsáhlý sektor vyvíjející inovace v oblasti udržitelné dopravy.

5.2.6. Role energetických úspor a účinnosti je zásadní pro minimalizaci nákladů. Na úrovni domácností stále existuje mnoho přínosů, jež by mohly být využity řízením spotřebitelské poptávky. Pozoruhodné příklady účinnosti a snižování spotřeby se šíří v rámci budov veřejného sektoru (z velké části jde o novou výstavbu) a snahy o vyšší energetickou účinnost průmyslu, které v některých odvětvích již mají své pevné místo, mohou mnoha podnikům pomoci dosáhnout úspor.

5.2.7. Velmi významnou roli v podpoře změny orientace hospodářství členských států hrají tržní nástroje. Většinou však napříč EU panuje absence soudržného postupu, pokud jde o rozsah a používání daní, poplatků, podpor a dalších tržních nástrojů. To je zvláště dobře patrné v energetice. Tržní nástroje musí napomáhat přechodu na energeticky účinné a nízkouhlíkové hospodářství a podporovat hospodářskou obnovu⁽⁸⁾.

⁽⁸⁾ Úř. věst. C 226, 16.7.2014, s. 1–9.

5.3. Neodmyslitelný požadavek účinné správy při plnění unijních cílů v oblasti energetiky a klimatu navrhovaných v klimaticko-energetickém balíčku jasně souvisí se zavedením konzistentních tržních parametrů prostřednictvím vnitrostátních energetických regulačních orgánů. EHSV se pevně zasazuje o koordinovanější energetickou politiku s konzistentní, jednotnou správou vnitrostátních politik jakožto kroku k dosažení celounijní optimalizace nákladů. Z tohoto důvodu podporuje iniciativu Komise. Je však přesvědčen, že je zapotřebí hluboké reflexe, aby se ujistil, že tento systém skutečně splní svůj účel, a je toho názoru, že může účelně přispět k budoucím návrhům Komise, zejména pokud jde o:

- vyvážení flexibility s dosažením energetických cílů;
- masivní zapojení veřejnosti a zajištění legitimacy vnitrostátních a unijních opatření;
- podporu identifikování členských států s tímto procesem;
- nastolení konzistentní a důvěryhodné konvergence na úrovni EU.

5.4. Před Komisí stojí úkol vypracovat systém správy, který je účinný co do prosazování, ale zároveň dostatečně flexibilní na to, aby měl zajištěnou podporu členských států. EHSV proto navrhuje zahájit, v úzké spolupráci s Komisí, politicky neutrální reflexi zohledňující postoje všech zúčastněných stran. Jejím cílem by bylo vypracování účinného, flexibilního a inkluzivního systému správy. Proces zapojení veřejnosti i sám systém správy jsou životně důležité při zprostředkovávání a vysvětlování výzvy, jakou představují ceny energie a energetické náklady.

V Bruselu dne 4. června 2014

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE
